

האם הפרה שלך "מוכנה" לקראת תקופת היובש?

תקופת "היובש" של הפרה חשובה בין היתר לשמירה על בריאותה ורווחתה לקראת ההמלטה הבאה. למרות שישנם עבודות בארץ ובעולם המדברות על קיצור "ימי היובש" אנו עדיין בדעה ששמירה על זמן "היובש" של 50-60 יום הנה המומלצת בממשק הרפת האינטנסיבי בישראל •

ד"ר שמוליק פרידמן
מאל"ה | מועצת החלב

כללי

בעבר הרחוק התייחס המגדל לפרות ה"יבשות" לכאלו, שאינן זקוקות במיוחד למעקב ולתנאים סביבתיים סבירים. כיום מרבית המגדלים והרופאים מודעים לחשיבותה הרבה של תקופה זו והשפעתה העתידית על בריאות הפרה ועל מדדי היצור שלה. מתן תנאי מחיה סביבתיים הולמים, בשילוב מערכת בקרה ומעקב אחר כל פרה לפני תקופת ה"יובש" ובמהלכה הנם חשובים והכרחיים להצלחת התחלובה הבאה.

מה נדרש לבצע לפני "יבוש" הפרה?

בהכנת הפרה לתקופת "היובש" יש לבצע מספר פעולות מקדימות הכוללות קביעת מועד הרצוי ל"יבוש". לאחר שנקבע המועד יש לבצע סקירת ההיסטוריה של "הכרטיס הרפואי" של הפרה הכולל גם את עקומת יצור החלב. מומלץ מאוד להגיע למועד שנקבע כאשר היצור החלב היומי של הפרה אינו עולה על 25 ק"ג חלב. יצור מופחת של החלב ימנע גודש מיותר בעטין העלול להביא לזליגת חלב ולחדירת גורמים פתוגנים לעטין. כדי להגיע לרמת יצור יומי כזו ואף נמוכה ממנה יש לבצע "יבוש" הדרגתי ביצור החלב.

המשמעות המעשית היא להוריד בהדרגה את מספר החליבות היומי (לדלג על חליבה) ובמקביל לשנות את מרכיבי ההזנה לכיוון של הזנת "יבשות". יש להקפיד על ביצוע מהלך הדרגתי שימשך במהלך שבוע ימים לפני המועד הצפוי ל"יבוש". במקביל בשבוע זה יש לבצע שיפוט המצב הגופני של הפרה תוך התייחסות כאמור להיסטוריה הבריאותית של הפרה בתחלובה האחרונה ואף בתחלובות קודמות לכך (אם קיימות). בסקירה זו אנו בודקים תחלואה כללית, מחלות מטבוליות, גורמים פתוגנים שאובחנו, רגישותם

יש באיסוף המידע חשיבות גדולה בקבלת החלטות לגבי מועד ה"יבוש" ואופן הייבוש עצמו. יש לזכור כי המטלה "ביבוש" היא לבצע אותו על סמך נתוני היצור והכרת גורמי הסיכון העלולים לפגוע בפרה בתקופת היובש ולאחר ההמלטה

יש כמובן להמשיך לתצפת ולבקר על בסיס יומי בקבוצה זו ולשים לב לשינויי אכילה, מצב שקתות, תמותה לא מוסברת והתנהגות חריגה.

במטרה להרחיב את בסיס המידע שלנו ניתן לקבל מידע מוקדם כבר בכניסה לתהליך "היובש" באמצעות מספר פעולות אשר יאפשרו לנו להעריך את המצפה לנו עם ההמלטה ולאחריה.

יצור מופחת של החלב ימנע גודש מיותר בעטין העלול להביא לזליגת חלב ולחדירת גורמים פתוגנים לעטין. כדי להגיע לרמת יצור יומי כזו ואף נמוכה ממנה יש לבצע "יבוש הדרגתי ביצור החלב"

מדבקים שהנם בדרך כלל במופע תת קליני (ללא סימני דלקת נראים לעין). אלו האחרונים מחייבים התייחסות מיוחדת לצורת הטיפול ב"יובש" ולמעקב לאחר המלטה במטרה למנוע בעתיד הדבקת פרות חדשות בעדר. קבלת תוצאות מבחן הרגישות יתנו את הכיוון לשימוש נכון יותר בחומר הטיפולי ואולי יותר חשוב גם במה לא מומלץ להשתמש עקב עמידות הפתוגן כפי שהוכחה בתוצאות המעבדה הנלוות.

ב. בדיקת חלב מכל פרה למבחנה אחת יכולה אף לשמש לפני "היובש" כלי מצוין לאבחון המצאות מחלות העלולות לפגוע ביעילות המערכת החיסונית של הפרה. בדיקה בחלב של הפרה הבוודת לנוכחות נוגדנים לבת שחפת, ללפטוספירוזיס (עכברת), ליסטריה או בדיקה לנשאות ל-BVD עשויה לתת למגדל מידע חשוב ומקדים ברמת הפרה ולחסוך ממנו את הצורך בפעולות אבחון של כלל העדר במהלך של התפרצות המחלה. בישום מדיניות ניטור כזו, יבדקו רק הפרות שהגיעו ל"יובש" כלומר רק כ-2/3 מעדר ולא כלל העדר ויש בכך חיסכון בעלות הבדיקות. ניתן להוסיף לתפריט זה גם בדיקת הריון בחלב לפני הכניסה ל"יובש" וכך במבחנה אחת מקבלים מכלול תוצאות המאפשרות כבר בשלב זה לקבל את החלטות נכונות ברמת הפרה לקראת התחלובה הבאה.

סיכום

הכנה נכונה של הפרה לקראת תקופת "היובש" חשובה והכרחית למעבר מוצלח לקראת התחלובה הבאה. איסוף המידע הרלוונטי הנו מרכיב בסיסי וחלק מן ההכנה כולה. בהכנה כלולים – איסוף מידע היסטורי, ביצוע "יבוש הדרגתי", דיגום חלב לבדיקות מעבדה, הערכת המצב הגופני, מתן חיסונים ע"פ הנחיות הרופא וביצוע בדיקת הריון בחלב טרם "היובש". יישום מכלול הפעולות המוזכרות מעלה ימזערו את הסכנות בתקופה ה"יובש" ויביאו לקבלת החלטות נכונות לתחלובה מוצלחת לאחר ההמלטה (תרשים מס 1). ▲

כשבוע לפני מועד הצפוי והמתוכנן של ה"יבוש" יש לדגום חלב מהפרה לביצוע מספר פעולות אבחון מעבדתיות א. דגום החלב על פי רבעים ייתן לנו את האפשרות לבצע "יבוש סלקטיבי" יעיל על סמך תוצאות אמת שיתקבלו מהמעבדה. זהו המדד המדויק ביותר המשקף נאמנה נוכחות של פתוגן או העדרו ומכאן גם תיגזר ההחלטה במה לטפל ומתי הטיפול האנטיביוטי מיותר ובזבזני. באמצעות פעולה מקדימה זו נוכל לחסוך בשימוש באנטיביוטיקה וגם לזהות המצאותם של פתוגנים